

Marta Stempień*

WOJNA DOMOWA W LIBII W LATACH 2014–2018

DOI: 10.26399/meip.1(64).2019.11/m.stempien

WPROWADZENIE

Obecnie Libia jest uwikłana w wojnę domową, a terroryzm stanowi większe zagrożenie niż w okresie rządów prezydenta Mu'ammara al-Kaddafiego. Państwo pogrążone jest w kryzysie gospodarczym i politycznym impasie. Integracja i ustabilizowanie relacji pomiędzy poszczególnymi grupami oraz plemionami to tylko przykłady wyzwań, które stoją przed libijskim społeczeństwem po obaleniu Al-Kaddafiego. Sytuacja polityczna w Libii jest niezwykle skomplikowana. Pomimo podpisania Libijskiego Porozumienia Politycznego (*Libyan Political Agreement*) i utworzenia Rządu Porozumienia Narodowego (*Government of National Accord – GNA*), w rzeczywistości libijski rząd nadal pozostaje podzielony pomiędzy Izbę Reprezentantów, która ma swoją siedzibę w Trypolisie, stolicy kontrolowanej przez islamistów i Powszechny Kongres Narodowy, z siedzibą w Tobruku. Ponadto w wojnę pomiędzy dwoma zwalczającymi się rządami zaangażowali się dżihadyści z Państwa Islamskiego, tworząc w tym kraju kolejną prowincję samozwańczego kalifatu.

Odbudowa państwa wymaga wspólnych wysiłków i współpracy różnych grup społecznych i politycznych. Należy pamiętać, że reżim Al-Kaddafiego jednoczył Libijczyków, głównie ze względu na opór przeciwko władzy. Od kiedy reżim został obalony, grupy rebelianckie nie są w stanie efektywnie współpracować i zjednoczyć się w celu osiągnięcia porozumienia.

* Marta Stempień – dr, adiunkt Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa, marta.stempien@onet.pl

Celem opracowania jest przybliżenie czynników, które wpłynęły na wybuch wojny domowej w 2014 r., a więc ukazanie genezy i stron konfliktu. Autorka prezentuje strukturę Państwa Islamskiego w Libii, próbując określić, w jaki sposób struktury dżihadystyczne dokonują w tym kraju ekspansji. Artykuł opiera się zarówno na istniejących strukturach, jak i tych, które uległy już dezintegracji.

1. RZĄDY MU'AMMARA AL-KADDAFIEGO

Mu'ammar al-Kaddafi, przywódca organizacji Ruch Wolnych Oficerów, doszedł do władzy w 1969 roku w wyniku zamachu stanu, w którym obalił monarchię – Królestwo Libii i króla Idrisa I¹. Pucz określono mianem „rewolucji 1 września”, z uwagi na dzień, w którym do niego doszło. Nowy przywódca proklamował utworzenie „Libijskiej Republiki Arabskiej”, na czele z dwunastoosobowym dyrektoriatem – Radą Dowódczą Rewolucji. W 1970 r. Al-Kaddafi został desygnowany na premiera i dowódcę naczelnego sił zbrojnych². Urzędy te sprawował do 1972 r., przeprowadzając islamizację prawa, nacjonalizując niearabską własność, w tym towarzystwa naftowe.

2 marca 1977 roku, Powszechny Kongres Ludowy (*Mu'tammār al-sha'ab al-'amm*, *General People's Congress of Libya* – GPC), jednoizbowy parlament Libii, liczący ok. 2700 członków wybieranych pośrednio poprzez komitety ludowe, na rozkaz Al-Kaddafiego przyjął „Deklarację o utworzeniu władzy ludowej”. Na podstawie tego dokumentu w 1977 r. „Libijska Republika Arabska” przekształciła się w „Wielką Arabską Libijską Dżamahiriję Ludowo-Socjalistyczną” (al-Jamāhīriyah al-'Arabīyah al-Lībīyah ash-Sha'biyah al-Ishtirākīyah)³,

¹ Idris I sprawował władzę od 1951 roku (od ogłoszenia niepodległości). Wprowadził w Libii monarchię absolutną, zakazując działalności partii politycznych oraz izolując Libię na arenie międzynarodowej. W sierpniu 1969 r. abdykował na rzecz swojego bratanka Hasana as-Sanusiego, który miał objąć władzę 2 września 1969 r. Jednakże dzień wcześniej – 1 września 1969 r., podczas pobytu króla na leczeniu w Turcji został on obalony w wyniku wojskowego puczu, pod przywództwem Mu'ammara al-Kaddafiego, który przedstawiał administrację Idrisa I jako nieudolną, skorumpowaną, anachroniczną i pozbawioną cech nacjonalistycznych. W listopadzie 1971 r. został skazany przez Libijski Sąd Ludowy na karę śmierci. Z Turcji udał się do Grecji, a następnie do Egiptu, gdzie przebywał aż do śmierci w 1983 r. R. Bruce St. John, *Libya: From Colony to Revolution*, Oxford: Oneworld 2012, s. 108.

² *Ibidem*, s. 134, 139–140.

³ Słowo dżamahirijja (jamāhīriyah) pochodzi od jumhūriyah, które w języku arabskim oznacza republikę. Zostało ono utworzone poprzez zmianę składnika jumhūr

łączącą tradycje islamskie z socjalizmem arabskim⁴. W oficjalnej filozofii politycznej system „Dżamahirijja” był unikalny dla tego kraju. Jego założenia oparto na Trzeciej Teorii Powszechnej, zainspirowanej islamskim socjalizmem, arabskim i afrykańskim nacjonalizmem, a także, częściowo, przez zasady demokracji bezpośredniej. Teoria ta została zaproponowana wszystkim krajom Trzeciego Świata jako alternatywa dla kapitalizmu i komunizmu, opierając się na przekonaniu, że obie te ideologie okazały się nieodpowiednie dla społeczeństw tych państw. Kluczowe idee Trzeciej Teorii Powszechnej zostały nakreślone w „Zielonej Książce”, opublikowanej w latach 1976–1979. Ukazuje ona system poglądów, który krytykuje zarówno demokrację w stylu europejskim, jak i marksizm sowiecki. Odrzuca tradycyjne formy demokracji, jak parlament, partie polityczne, referenda i ukazuje zarys podstawowych zasad demokracji bezpośredniej, opartych na kongresach ludowych i komitetach ludowych⁵.

W 1977 r. GPC stworzył również Sekretariat Generalny GPC, obejmujący pozostałych członków nieistniejącej Rady Dowódczej Rewolucji, z Al-Kaddafim jako sekretarzem generalnym, a także powołał Generalny Komitet Ludowy (*Al-lajna ash-sha'bēya al-'amma*; *General People's Committee – GPCO*). Komitet stał się najwyższym organem władzy wykonawczej w Libii. Liczył 22 członków, a na jego czele stał sekretarz, pełniący funkcję premiera, oraz trzech wicepremierów. W latach 1977–1979 Al-Kaddafi pełnił urząd sekretarza generalnego Powszechnego Kongresu Ludowego. Jednakże w marcu 1979 r. zrezygnował ze wszystkich pełnionych funkcji państwowych, w rzeczywistości sprawując dyktatorską władzę jako tzw. Przywódca Rewolucji 1 Września i zwierzchnik sił zbrojnych.

Rządzący w Libii od 1969 r. Mu'ammar al-Kaddafi współpracował z blokiem komunistycznym. Radykalizm przywódcy osłabł jednak w wyniku rozkładu światowego systemu komunistycznego. Państwa zachodnie zachęczone zmianą układu sił zdecydowały się rozprawić z reżimem Al-Kaddafiego. W 1992 r. Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ) nałożyła na Libię

– publiczny, na jego liczbę mnoga, jamāhir – masy. Z tego względu jest zbliżony do terminu Republika Ludowa, choć w wielu językach słowo to pozostaje nieprzetłumaczone, przez co oficjalną nazwę Libii w latach 1977–2011 tłumaczy się jako Wielką Arabską Libijską Dżamahirijję Ludowo-Socjalistyczną.

⁴ R. Bruce St. John, *Libya...*, *op. cit.*, s. 134, 139–140.

⁵ M. al-Kaddafi, *Zielona Książka*, Organizacja Czerwonej Gwardii 2011, pobrano z: <http://web.archive.org/web/20121102015616/trzeciswiat.files.wordpress.com/2011/12/muammar-al-kaddafi-zielona-ksiazka.pdf>; M. Bankowicz, *Muammar Kaddafi: arabski lider czarnej Afryki?*, „Forum Politologiczne” Tom 7, 2008, s. 215.

sankcje gospodarcze, co znacznie osłabiło gospodarkę tego państwa. W kraju znacząco zwiększyło się bezrobocie i inflacja, w związku z czym rosło niezadowolenie wśród obywateli. Wraz z pogorszeniem się stopy życiowej libijskiego społeczeństwa wzrosło również poparcie dla radykalnych islamskich ugrupowań, a autorytet dyktatora słabł⁶.

W 2003 r. Al-Kaddafi wyraźnie zmienił politykę międzynarodową, nie tracąc jednocześnie władzy. W wyniku amerykańskiej interwencji w Iraku zgodził się wypłacić odszkodowania rodzinom zabitych w wyniku rozbicia samolotu w Lockerbie, przyznając tym samym, że Libia była odpowiedzialna za zamach terrorystyczny⁷. W tym samym czasie ujawnił ONZ program budowy broni masowego rażenia. Libia zaczęła być traktowana jako państwo bardziej stabilne i przewidywalne, a kraje Unii Europejskiej – UE, zwłaszcza Włochy rozpoczęły w tym państwie liczne inwestycje. Tym samym Libia stała się znaczącym eksporterem ropy i gazu ziemnego do Europy. Wówczas wydawało się, że reżim Al-Kaddafiego w złagodzonej wersji zyskał zaufanie Zachodu i utrzyma się w niezmiennym stanie przez wiele kolejnych lat⁸.

2. AL-KADDAFI I MIĘDZYNARODOWY TERRORYZM

Po objęciu władzy absolutnej Al-Kaddafi zaczął wspierać terroryzm. Istotą terroryzmu sponsorowanego przez państwa jest intencjonalna pomoc dla organizacji terrorystycznych, która ma na celu umożliwienie realizacji celów politycznych, strategicznych i taktycznych. Już w połowie lat 70. Al-Kaddafi stworzył w Libii ostoję dla międzynarodowego terroryzmu. W państwie tym powstało wiele obozów szkoleniowych dla terrorystów z całego świata. Reżim Al-Kaddafiego wspierał finansowo terrorystów, a także dostarczał uzbrojenie, dążących do destabilizacji sytuacji wielu państw. Nie ograniczał się jednak jedynie do Bliskiego Wschodu, aktywnie wspierając IRA, ETA oraz lewackie grupy działające w Europie Zachodniej i w Ameryce Południowej⁹.

Wyrazem aktywnych działań libijskiego reżimu w sferze zwalczania swoich przeciwników były morderstwa kilkunastu libijskich emigrantów politycznych przez specjalnie przeszkolone grupy zabójców, do których doszło od lutego do

⁶ M. Bankowicz, *Muammar Kaddafi...*, *op. cit.*, s. 213–214; P. Turczyński, *Libijska wojna domowa i międzynarodowa interwencja 2011 roku – postawy społeczeństw Libii i Zachodu*, „Zeszyty Naukowe WSOWL” nr 1 (163), 2012, s. 154.

⁷ Więcej na ten temat w kolejnym punkcie – Al-Kaddafi i międzynarodowy terroryzm.

⁸ P. Turczyński, *Libijska wojna domowa...*, *op. cit.*, s. 154.

⁹ M. Bankowicz, *Muammar Kaddafi...*, *op. cit.*, s. 210–211.

czerwca 1980 r. w Londynie, Mediolanie, Rzymie, Atenach i Bonn. Przywódca twierdził, że libijska rewolucja ma prawo likwidować swoich wrogów zarówno w kraju, jak i za granicą. Ponadto w 1981 r. Stany Zjednoczone ogłosiły, że Al-Kaddafi zlecił zamordowanie prezydenta Ronalda Reagana oraz kilku członków amerykańskiego rządu¹⁰.

W latach 1985–1986 libijski wywiad na zlecenie władz przeprowadził serię ataków terrorystycznych w Europie Zachodniej wymierzonych w amerykańskie siły zbrojne i obiekty wojskowe. Jednym z nich był zamach na Amerykanów w Berlinie Zachodnim z 5 kwietnia 1986 r. Amerykańskie władze nazwały wówczas Libię państwem terrorystycznym. W odwecie samoloty Stanów Zjednoczonych zbombardowały Trypolis i Bengazi. W nalocie zginęło 101 Libijczyków, głównie wojskowych. Po nalotach libijska agencja prasowa JANA wezwała muzułmanów do walki przeciwko Ameryce, Zachodowi i Izraelowi. W jej wyniku, 21 grudnia 1988 r. nad Szkocją eksplodował samolot amerykańskich linii Pan American, w wyniku czego śmierć poniosło 270 osób, w tym mieszkańcy miasteczka Lockerbie. W toku śledztwa udowodniono, że ładunek został podłożony przez funkcjonariuszy libijskich służb specjalnych. Kilka miesięcy później nad Nigrem eksplodował samolot francuskich linii lotniczych, co spowodowało śmierć 170 osób. W tym przypadku był to odwet za pomoc wojskową Francji dla Czadu¹¹.

3. GENEZA KONFLIKTU

Pogorszenie sytuacji wewnętrznej w Libii nastąpiło pod wpływem wystąpień w innych krajach arabskich, przede wszystkim w Tunezji i Egipcie, na przełomie lat 2010 i 2011 (tzw. Arabskiej Wiosny). Początkowo pokojowe protesty, 15 lutego 2011 r., a więc po obaleniu prezydenta Egiptu, Husniego Mubaraka, przerodziły się w masowe wystąpienia antyrządowe. 17 lutego 2011 r. zorganizowano tzw. Dzień Gniewu, a następnie protesty objęły cały kraj. To wówczas doszło do pierwszych walk zbrojnych rebeliantów z siłami Mu'ammara al-Kaddafiego, sprawującego władzę od 1969 r.¹²

21 lutego 2011 r., w Bengazi została powołana Narodowa Rada Tymczasowa (*National Transitional Council* – NTC). Tego samego dnia Rada

¹⁰ *Ibidem*, s. 211.

¹¹ *Ibidem*, s. 213.

¹² W 1969 r. Mu'ammar al-Kaddafi przeprowadził zamach stanu obalając monarchię. Proklamował jednocześnie utworzenie Libijskiej Republiki Arabskiej, w której władzę objęła Rada Dowódcza Rewolucji.

Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych wprowadziła rezolucję nr 1970, zamrażającą aktywa przywódcy Libii¹³. Podczas prowadzenia operacji militarnej przez siły rządowe, społeczność międzynarodowa debatowała nad możliwością interwencji wojskowej. W marcu 2011 r., gdy wojska rządowe stanęły u bram Bengazi, RB ONZ wprowadziła rezolucję nr 1973, zakazującą lotów libijskich samolotów bojowych bombardujących nie tylko pozycje rebeliantów, ale również cywilów¹⁴. Na podstawie tego dokumentu, 19 marca 2011 r., kilka państw rozpoczęło operację reagowania kryzysowego, w celu egzekucji zakazu lotów nad Libią. 31 marca, Sojusz Północnoatlantycki przejął dowództwo nad operacją od koalicji państw zachodnich. Siły NATO atakowały nie tylko wojska lojalistów, ale również rezydencje Al-Kaddafiego. Do pierwszego nalotu na budynki rządowe w Trypolisie doszło w kwietniu. W jednym z takich uderzeń, 30 kwietnia, zginął syn libijskiego przywódcy – Saif al-Arab al-Kaddafi. 27 czerwca 2011 r. Międzynarodowy Trybunał Karny w Hadze (MTK) wydał nakaz aresztowania Al-Kaddafiego oraz jego syna Saifa al-Islama, a także szefa libijskiego wywiadu Abdullaha al-Senusiego, na podstawie podejrzenia o popełnienie zbrodni przeciwko ludzkości¹⁵.

Ostatnim miastem odbitym przez rebeliantów była Syrta. Do jej odzyskania doszło 20 października 2011 r. Tego samego dnia, w wyniku ataku lotniczego sił NATO na konwój sił rządowych i późniejszym starciu pomiędzy rebeliantami a ocalałymi lojalistami, zabity został Mu'ammara al-Kaddafi¹⁶.

Oficjalnie nowe libijskie władze ogłosiły wyzwolenie Libii 23 października 2011 r., w Bengazi. Ten dzień uznaje się za zakończenie wojny domowej z 2011 r. Tym samym, przyjmuje się, że wojna domowa, która wybuchła w wyniku tzw. Arabskiej Wiosny, trwała od 15 lutego do 23 października 2011 r. Ponad ośmiomiesięczne starcia doprowadziły do destabilizacji państwa oraz śmierci tysięcy osób.

Od czasu porażki sił lojalistów Libia podzielona została pomiędzy liczne zbrojne bojówki, związane z różnymi regionami i plemionami, podczas gdy

¹³ *Security Council Resolution 1970 (2011)*, adopted by the Security Council at its 6491st meeting, on 26 February 2011, S/RES/1970 (2011), Pobrano z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1970\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1970(2011)).

¹⁴ *Security Council Resolution 1973 (2011)*, adopted by the Security Council at its 6498th meeting, on 17 March 2011, S/RES/1973 (2011), Pobrano z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1973\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1973(2011)).

¹⁵ *Gaddafi Case. The Prosecutor v. Saif Al-Islam Gaddafi formerly The Prosecutor v. Muammar Mohammed Abuminyar Gaddafi, Saif Al-Islam Gaddafi and Abdullah Al-Senussi*, ICC-01/11-01/11, <https://www.icc-cpi.int/libya/gaddafi> [dostęp: 10.02.2016].

¹⁶ N. MacFarquhar, *An Erratic Leader, Brutal and Defiant to the End*, „The New York Times”, October 21, 2011, s. A16.

rząd centralny okazał się zbyt słaby, aby skutecznie kontrolować całość terytorium.

Nadzieją na zmianę sytuacji w pogrążonej w chaosie Libii były wybory. Pierwsze parlamentarne wybory od czasu obalenia reżimu odbyły się 7 lipca 2012 r. Następnego dnia Narodowa Rada Tymczasowa oficjalnie przekazała władzę nowo wybranemu, jednoizbowemu parlamentowi, Powszechnemu Kongresowi Narodowemu (*General National Congress – GNC*)¹⁷, któremu powierzono utworzenie rządu i opracowanie nowej konstytucji, która miała zostać zatwierdzona w referendum.

7 października 2012 r. pierwszy premier po obaleniu reżimu Al-Kaddafiego, Mustafa Abu Szakur został usunięty ze stanowiska, w związku z niezatwierdzeniem sformułowanego przez niego rządu przez parlament. 14 października 2012 r. GNC wybrał Aliego Zajdana na premiera. Jednakże również on, 11 marca 2014 r. został usunięty z funkcji premiera przez Kongres. Zastąpił go Abd Allah as-Sani, zaprzysiężony na stanowisko przez parlament 8 kwietnia 2014 r.

4. WOJNA DOMOWA W LIBII – STRONY KONFLIKTU

Na początku 2014 r. w Libii władzę sprawowali islamiści, którzy zdobyli większość miejsc w GNC, w wyniku wyborów w 2012 r. W Kongresie najwięcej mandatów uzyskały Sojusz Siły Narodowej (*National Forces Alliance – NFA*) oraz Sprawiedliwość i Budowa (*Justice and Construction Party – JCP*). Do parlamentu weszli również przedstawiciele Partii Frontu Narodowego (*National Front Party – NFP*), Unii dla Ojczyzny (*Union for Homeland*), Narodowej Partii Centrum (*National Centrist Party – NCP*) oraz Partii na rzecz Demokracji i Rozwoju (*Wadi Al-Hayah Party for Democracy and Development*)¹⁸. W skład GNC wchodził zatem członkowie związani z konserwatywnymi grupami islamistycznymi oraz grupami rewolucyjnymi. Niektórzy członkowie GNC ze względu na konflikt interesów i powiązania z milicjami zostali oskarżeni o przekazywanie środków rządowych niektórym grupom zbrojnym, pozwalając na przeprowadzanie zabójstw i porwania.

¹⁷ Były jednoizbowy parlament Libii, powołany w 2012 r. po ukonstytuowaniu się nowych władz, po zakończeniu wojny domowej w 2011 r. W parlamencie 80 miejsc przeznaczonych było dla partii politycznych, 120 dla samodzielnych kandydatów.

¹⁸ *National Congress party results*, <http://www.libyaherald.com/2012/07/18/party-results/#axzz4cZRTVJtV> [dostęp: 03.03.2016].

Tabela 1

Skład libijskiego Powszechnego Kongresu Narodowego po wyborach z 2012 r.

Nazwa	Liczba mandatów
Sojusz Siły Narodowej (<i>National Forces Alliance – NFA</i>)	39
Sprawiedliwość i Budowa (<i>Justice and Construction Party – JCP</i>)	17
Partia Frontu Narodowego (<i>National Front Party – NFP</i>)	3
Unia dla Ojczyzny (<i>Union for Homeland</i>)	2
Narodowa Partia Centrum (<i>National Centrist Party – NCP</i>)	2
Partia na rzecz Demokracji i Rozwoju (<i>Wadi Al-Hayah Party for Democracy and Development</i>)	2
Inne partie/bloki	15
Niezależni przedstawiciele	120
Łącznie	200

Źródło: opracowanie własne.

NFP jest powiązany z Narodowym Frontem Zbawienia Libii (*National Front for the Salvation of Libya – NFSL*), dawną grupą oporu przeciw Al-Kaddafiemu, utworzoną w latach 80. XX w. Z kolei JCP jest ramieniem politycznym Bractwa Muzułmańskiego w Libii. Orientację islamistyczną reprezentuje również Unia dla Ojczyzny. NFA jest z kolei liberalną koalicją skoncentrowaną wokół rządu tymczasowego, powołanego przez Narodową Radę Tymczasową podczas wojny domowej w Libii w 2011 r. oraz byłego premiera Mahmuda Dżibrila, który sam nie ubiegał się o miejsce w GNC.

Ostatecznie NFA uzyskała 39 miejsc, JCP 17, NFP trzy, zaś UFH, NCP oraz Wadi al-Hayah po 2 mandaty. Dwie główne siły w parlamencie nie potrafiły osiągnąć kompromisów politycznych, pogłębiając podziały i ograniczając prawa polityczne. Niestabilna sytuacja w znacznym stopniu wpłynęła na to, że Kongres nie był w stanie pracować nad przyjęciem nowej konstytucji, co było głównym zadaniem tego organu. GNC, w którym większość miejsc zajęli islamisci, zaczął wykorzystywać większość mandatów do bojkotu różnego rodzaju inicjatyw, zwiększając tym samym podziały i tłumiąc debatę publiczną. W grudniu 2013 r. Libijskie Zgromadzenie Narodowe przegłosowało uznanie prawa szariatu jako podstawy prawodawstwa i działalności państwowych instytucji. W styczniu 2014 r. Kongres, gdy jego mandat wyborczy wygasł, odmówił przeprowadzenia nowych wyborów¹⁹.

¹⁹ *In standoff, Libyans protest over parliament extension*, <http://www.reuters.com/article/us-libya-crisis-idUSBREA161MH20140207> [dostęp: 03.05.2016].

Tabela 2

Premierzy Libii w latach 2011–2019

Premierzy Libii w latach 2011–2019	Czas sprawowania urzędu
Premierzy Narodowej Rady Tymczasowej	
1. Mahmud Dżibril	23 III – 23 X 2011 r.
– Ali at-Tarhuni (pełniący obowiązki premiera)	23 X – 24 XI 2011 r.
2. Abd ar-Rahim al-Kib	24 XI 2011 r. – 8 VIII 2012 r.
Premierzy Libii	
1. Abd ar-Rahim al-Kib	8 VIII 2012 r. – 14 XI 2012 r.
2. Ali Zajdan	14 XI 2012 r. – 11 III 2014 r.
3. Abd Allah as-Sani	11 III 2014 r. – nadal
– Umar al-Hasi (premier nieuznanego wówczas GNC)	25 VIII 2014 r. – 31 III 2015 r.
– Chalifa al-Ghuwajl (premier nieuznanego wówczas GNC)	31 III 2015 r. – 5 IV 2016 r.
4. Fajiz as-Sarradż	12 III 2016 r. – nadal
– Chalifa al-Ghuwajl (premier nieuznanego Rządu Zbawienia Narodowego)	1 XII 2016 r. – 16 III 2017 r.
– Umar al-Hasi (premier nieuznawanej Wysokiej Rady Rewolucji)	1 XII 2016 r. – nadal

Źródło: opracowanie własne.

Do pierwszych starć doszło 16 maja 2014 r., kiedy siły gen. Chalifa Bilkasima Haftara²⁰ zaatakowały bazy niektórych grup islamskich bojowników w Bengazi. Tę datę uznaje się za początek wojny domowej w Libii, zwanej drugą libijską wojną domową. W następstwie wyborów parlamentarnych z 25 czerwca 2014 r. sformowano nowy libijski parlament, Izbę Reprezentantów, który zastąpił GNC. Posiedzenie nowego organu odbyło się 5 sierpnia 2014 r. W wyniku wyborów rząd został podzielony na nowo wybraną Izbę Reprezentantów i Powszechny Kongres Narodowy. W listopadzie 2014 r. wybory parlamentarne zostały uznane za nieważne przez libijski Sąd Najwyższy.

²⁰ Dowódca libijskiej armii w 2011 r. wsparł powstanie przeciwko Mu'ammarowi al-Kaddafiemu. Dzięki swojej działalności podczas wojny domowej w 2011 r. gen. Haftar zdobył silną pozycję w państwie.

29 sierpnia 2014 r. Abd Allah as-Sani podał swój rząd do dymisji, jednak Izba Reprezentantów ponownie powierzyła mu sprawowanie funkcji premiera. Prawie rok później, 12 sierpnia 2015 r. As-Sani ponownie podał swój rząd do dymisji²¹.

W pierwszej fazie konfliktu zbrojnego w Libii władza była podzielona pomiędzy rywalizujące ze sobą parlamenty – Izbę Reprezentantów i Powszechny Kongres Narodowy. 5 kwietnia 2016 r. GNC uległ samorozwiązaniu. 18 grudnia 2015 r. członkowie Izby Reprezentantów i Powszechnego Kongresu Narodowego podpisali w Skhirat Libijskie Porozumienie Polityczne (*Libyan Political Agreement*). W wyniku tej umowy doszło do utworzenia Rady Prezydenckiej i Rządu Porozumienia Narodowego (*Government of National Accord – GNA*)²². Izba Reprezentantów nadal istnieje jako organ ustawodawczy i doradczy, znany jako Wysoka Rada Stanu (*High Council of State*). W rzeczywistości libijski rząd pozostaje podzielony pomiędzy Izbę Reprezentantów i Powszechny Kongres Narodowy.

Na podstawie ustaleń pokojowych z grudnia 2015 r. pomiędzy stronami walczącymi w libijskiej wojnie domowej na stanowisko premiera w Rządzie Jedności Narodowej desygnowany został Fajiz as-Sarradz. W styczniu 2016 r. premier zaprezentował nowy skład gabinetu. Jednak Izba Reprezentantów wyraziła wobec niego wotum nieufności, zrywając tym samym porozumienie pokojowe z Powszechnym Kongresem Narodowym²³. Ostatecznie rząd został sformowany 12 marca 2016 r. Jednak Izba Reprezentantów oraz rząd Abd Allaha as-Saniego wstrzymały się od głosowania nad wotum zaufania, co skutkowało wybuchem protestów przeciwko rządowi jedności narodowej.

Pod koniec listopada 2016 r. były premier Rządu Zbawienia Narodowego (*National Salvation Government – NSG*), Umar al-Hasi, ogłosił utworzenie Wysokiej Rady Rewolucji (*High Council of the Revolution*), która stwierdziła, że akceptuje konstytucję libijską z 1951 r. oraz cele Rewolucji 17 lutego²⁴.

²¹ *Libya PM Quits, Says He Was Targeted in Armed Attack*, <http://time.com/60814/libya-prime-minister-quits/> [dostęp: 10.07.2016].

²² Porozumienie zostało jednomyślnie zatwierdzone przez Radę Bezpieczeństwa ONZ, która z zadowoleniem przyjęła utworzenie Rady Prezydencji i uznała, że GNA jest jedynym legalnym rządem Libii. 31 grudnia 2015 r. Przewodniczący Izby Reprezentantów Akila Salih Isa zadeklarował poparcie dla Libijskiego Porozumienia Politycznego.

²³ *Libyan unity government moves to take power, asserting sole authority to rule*, <https://www.theguardian.com/world/2016/mar/13/libyan-unity-government-moves-to-take-power-as-sole-ruling-authority> [dostęp: 20.12.2016].

²⁴ *Former SG Prime Minister forms High Council of Revolution*, <https://www.libyaobserver.ly/news/former-sg-prime-minister-forms-high-council-revolution>.

NSG został oficjalnie rozwiązany 5 kwietnia 2016 r., przekazując swoje uprawnienia Powszechnemu Kongresowi Narodowemu, jednak wznowił swoją działalność w październiku 2016 r. Wtedy to siły lojalne wobec GNC przejęły budynek Wysokiej Rady Stanu i ogłosiły powrót gabinetu pod przewodnictwem Chalifa al-Ghuwajla – Rządu Zbawienia Narodowego (od 31 marca 2015 r. do 5 kwietnia 2016 r. Al-Ghuwajl był premierem nieuznanego wówczas GNC). Zapoczątkowało to starcia pomiędzy lojalistami Fajiza as-Sarradża a siłami Al-Ghuwajla²⁵.

Od tego czasu w Libii toczą się walki pomiędzy zwalczającymi się stronami. Głównymi stronami walki są w dużej mierze lokalne milicje, działające w dużej mierze niezależnie lub w większych koalicjach w zależności od lokalnych uwarunkowań. Większość milicji koncentruje się wzdłuż wybrzeża w rejonie Trypolisu. Dwie główne siły to milicje regionu Misraty, lojalne wobec GNA, oraz milicje z Az-Zintan, działające po stronie libijskich sił zbrojnych (*Libyan National Army* – LNA). Równolegle toczą się również rozmowy w sprawie porozumienia, w tym możliwości wznowienia dialogu między GNA a Izbą Reprezentantów. Premier As-Sarradż w lutym 2017 r. wyraził nadzieję, że to Rosja będzie mediatorem między GNA a rządem w Tobruku. Do pierwszego spotkania przedstawicieli tych dwóch podmiotów doszło 2 marca 2017 r. w Moskwie. Wówczas wicepremier GNA Ahmad Umar Ahmad Mu'ajtik i minister spraw zagranicznych Mohamed Taha Siala spotkali się z rosyjskim ministrem spraw zagranicznych Siergiejem Ławrowem. Rozmowy dotyczyły zażegnania libijskiej wojny domowej, w tym możliwości dialogu między GNA a Izbą Reprezentantów²⁶.

5. DZIAŁALNOŚĆ KOMÓREK PAŃSTWA ISLAMSKIEGO W LIBII

Od kilku lat za jeden z najważniejszych problemów globalnych współczesnego świata uznawana jest proliferacja ideologii dżihadystycznej oraz powiązany z nią terroryzm. Struktury dżihadystyczne takie jak Państwo Islamskie, wyrosłe z Al-Kaidy, w ciągu kilku lat osiągnęły sukces przerastający dorobek

²⁵ K. Mahmoud, *Sarraj Hints Using Force to End Ghawil's Tripoli-Based Government*, <https://english.aawsat.com/khalid-mahmoud/news-middle-east/sarraj-hints-using-force-end-ghawils-tripoli-based-government> [dostęp: 20.12.2016].

²⁶ J. Pearson, *Russia asserts growing ambitions in Middle East with Libya talks*, <https://www.thenational.ae/world/russia-asserts-growing-ambitions-in-middle-east-with-libya-talks-1.47200> [dostęp: 03.03.2017].

innych podobnych grup²⁷. Jedną z głównych cech odróżniających Państwo Islamskie od innych struktur dżihadystycznych jest to, że posiada bardzo rozwinięty aparat medialny, a w pewnym okresie było zdolne do utrzymania regularnej armii. Militarny potencjał sprawia, że wytrwale dąży do wyznaczonego celu jakim jest utworzenie własnego państwa²⁸. Istotnym aspektem działalności tej struktury jest również brutalność i bezkompromisowość²⁹.

Od 2011 r. Libia przeżywa trudny czas. Od obalenia reżimu Mu'ammara al-Kaddafiego toczony są ciągle spory, a nowe władze nie są w stanie opanować chaosu. Brak wewnętrznego zorganizowania w Libii skutkuje konfliktami pomiędzy plemionami, co pogrąża kraj w jeszcze większym kryzysie ekonomicznym i społecznym. Sytuacja wewnętrzna sprawiła, że Libią zaczęło interesować się Państwo Islamskie, które mogłoby czerpać bardzo duże korzyści z opanowania tego kraju, chociażby z eksploatacji złóż ropy naftowej, co może pomóc w dalszym finansowaniu działalności dżihadystów. Dżihadysty widzą również szansę w położeniu strategicznym Libii, które może posłużyć do przemylenia swoich zwolenników do Europy z państw Afryki Północnej oraz Bliskiego Wschodu. Kolejną zaletą opanowania Libii jest dla Państwa Islamskiego fakt, że w obliczu niepowodzeń w Syrii i Iraku, Libia zapewnia bojownikom niezbędne schronienie³⁰. Państwo Islamskie jest głównie kojarzone z działaniami zbrojnymi na terenie Syrii oraz Iraku. Jednak uwagę współczesnego świata powinien zaniepokoić fakt, że dżihadysty w związku z utratą obszarów w tych dwóch państwach coraz więcej uwagi poświęcają innym terenom, w tym również Libii. W 2015 r. IS utworzyło dwie komórki poza granicami Iraku i Syrii: pierwszą na półwyspie Synaj, gdzie toczy walkę z egipskimi siłami bezpieczeństwa. Druga znalazła swoje miejsce w libijskim mieście Syrta i jego okolicach. W założeniu Libia miała stać się przyczółkiem,

²⁷ Zob. M. Stempień, *Global encounter. Rivarly between Islamic State and Al-Qaeda over the supremacy of the global jihadist movement*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2015 nr 3(50), 198–218.

²⁸ Zob. M. Stempień, *Dżihadyzm a tworzenie quasi-państw. Funkcjonowanie „państw dżihadystycznych” w przestrzeni międzynarodowej – studium porównawcze*, „De Securitate et Defensione. O Bezpieczeństwie i Obronności”, nr 1(3), 2017, s. 134–144.

²⁹ K. Strachota, *Bliski wschód w cieniu Państwa Islamskiego*, numer 52, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2015.

³⁰ B. Niedziński, *Teraz Daesh przejmuję Libię. Kolejny kraj pod panowanie Państwa Islamskiego?*, <http://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/512839,daesh-isis-libia-panstwo-islamskie-wybrzeze-morza-sroziemnego.html> [dostęp: 02.02.2017]; J. Kapiszewski, *Państwo Islamskie chce zrealizować syryjski scenariusz w Libii*, <http://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/514419,syria-libia-interwencja-w-libii-panstwo-islamskie-zachod-usa-wojska-specjalne.html> [dostęp: 02.02.2017].

z którego dżihadyści zaatakują kolejne państwa Afryki Północnej i subsaharyjskiej oraz południowej Europy. Solidna podstawa terytorialna zbudowana przez IS w Libii jest potencjalnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa całego regionu³¹.

Pierwsze działania Państwa Islamskiego w Libii rozpoczęły się w październiku 2014 r. od przejęcia kontroli nad Derna – miastem leżącym na zachód od Tobruku. Jednak świat o libijskich jednostkach Państwa Islamskiego dowiedział się w lutym 2015 r., kiedy to dżihadyści dokonali egzekucji 21 Koptów u brzegów Morza Śródziemnego, a następnie opanowali część Syrty. Sprawa ta szybko przycichła przyćmiona działaniami Państwa Islamskiego w Iraku i Syrii. Jednak doniesienia amerykańskiego wywiadu były niepokojące. Według statystyk liczba dżihadystów w Libii znacząco zwiększała się. O ile w 2015 r. według dziennika „New York Times” wynosiła ona około 2 tysięcy, zaś według dziennika „Wall Street Journal” około 5 tysięcy, tak w 2016 r. amerykański wywiad szacował tę liczbę na około 6 tysięcy uczestników. Co więcej, dżihadyści kontrolowali już nie tylko Syrtę, ale i 250-kilometrowy odcinek wybrzeża nad zatoką Wielka Syrta³².

Państwo Islamskie w swoim czasopiśmie „Dabiq” poinformowało, że na czele IS w Libii stoi Abu al-Mughirah al-Qahtani, jednak Organizacja Narodów Zjednoczonych nie jest w stanie wskazać prawdziwej tożsamości, a także miejsca, jakie zajmuje on w hierarchii struktury IS³³. Organizacja informowała również, że Państwo Islamskie w Libii nie posiada tak znacznych zasobów finansowych jak w Syrii czy Iraku. Doniesienia grupy zajmującej się monitorowaniem organizacji terrorystycznych pokazały, że IS planuje wprowadzić w Syrii nowy system podatkowy opierający się na mafijnych opłatach „za ochronę” miejscowej ludności, w tym przedsiębiorców³⁴.

Sytuacją w Libii bardziej zaniepokojone są Stany Zjednoczone niż Europa. Na początku 2016 r. Barack Obama zadeklarował, że USA wesprze walkę z IS w Libii. Miało to na celu osłabienie, a w dalszej kolejności zniszczenie

³¹ *ISIS in Libya: a Major Regional and International Threat*, http://www.terrorism-info.org.il/Data/articles/Art_20943/E_209_15_1076923854.pdf

³² M. Goral, *Państwo Islamskie w Libii coraz silniejsze. Co weźmie na cel?*, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1329,title,Panstwo-Islamskie-w-Libii-coraz-silniejsze-Co-wezmie-na-cel,wid,18021673,wiadomosc.html?ticaid=1188de> [dostęp: 02.02.2017]; B. Niedziński, *Teraz Daesh...*, *op. cit.*, [dostęp: 02.02.2017]; J. Kłoszewski, *Dżihadyści chcą powiększyć kalifat. Upadłe państwo na celowniku?*, <http://www.tvn24.pl/magazyn-tvn24/dzihadysci-chca-powiekszy-c-kalifat-upadle-panstwo-na-celowniku,19,398> [dostęp: 02.02.2017].

³³ J. Kapiszewski, *Państwo Islamskie...*, *op. cit.*, [dostęp: 02.02.2017].

³⁴ B. Niedziński, *Teraz Daesh...*, *op. cit.*, [dostęp: 02.02.2017].

Państwa Islamskiego. Szef siedziby Departamentu Obrony Stanów Zjednoczonych poinformował również, że sytuacja w Libii zaostrzała się. Państwo Islamskie chcąc umocnić swoją pozycję tworzyło obozy szkoleniowe, a także starało się przejąć kontrolę nad gospodarką kraju³⁵.

Pod koniec 2016 r. libijskie siły zbrojne wspólnie z amerykańskim lotnictwem odzyskały Syrte. W maju 2016 r. wojsko libijskie rozpoczęło działania mające na celu odbicie miasta. Walka z dżihadystami podczas bitwy o Syrte (maj–listopad 2016 r.) okazała się bardzo ciężka. Zwolennicy Państwa Islamskiego stawiali opór poprzez samobójcze zamachy przy użyciu samochodów pułapek. W sierpniu 2016 r. do działań przyłączyły się siły powietrzne USA. Ostateczne starcie odbyło się w dzielnicy Ghiza Bahriya, gdzie dżihadysty z IS próbowali utrzymać swoje pozycje do samego końca walk. W grudniu 2017 r. doszło do ostatecznego starcia z dżihadystami w Bengazi. Już od maja 2016 r. LNA kontrolowało co najmniej 90% miasta, jednak dżihadysty z IS oraz Rady Szury Mudżahedinów w Darnie utrzymywali swoje pozycje aż do 30 grudnia³⁶. Fundamentalisci z IS po utracie Syrty i Bengazi, pozostawali wciąż aktywni w mieście Derna w północno-wschodniej części Libii³⁷, gdzie ścierali się nie tylko z siłami Haftara, ale również innymi grupami dżihadystycznymi, m.in. Radą Szury Mudżahedinów w Darnie. Bitwa pod Darną rozpoczęła się 7 maja 2018 r. i po ponad 7 tygodniach walk miasto uległo siłom gen. Haftara.

Pomimo odzyskania kontroli nad Syrte i Darną, sytuacja w Libii daleka jest od stabilizacji. Według szacunków amerykańskich władz na początku ubiegłego roku w Libii znajdowało się 5–7 tys. islamistycznych bojowników. Siły rządu jedności narodowej podjęły ofensywę mającą na celu wyparcie dżihadystów z – będącej ich głównym libijskim bastionem – Syrty na początku września³⁸. Obecnie liczba bojowników związanych z IS maleje, a struktury Państwa Islamskiego w Libii słabną. Dzieje się tak dzięki działaniom pro rządowej milicji i rządu jedności, który ma poparcie ONZ. Znaczenie ma również ogólne osłabienie struktur Państwa Islamskiego, które w 2017 r.

³⁵ J. Kapiszewski, *Państwo Islamskie...*, *op. cit.*, [dostęp: 02.02.2017].

³⁶ Rada Szura Mudżahedinów w Darnie została utworzona przez byłego członka Libijskiej Islamskiej Grupy Bojowej (*Al-Dżama'a al-Islamijah al-Muqatilah bi-Libja*) Salim Derby 12 grudnia 2014 r.

³⁷ *Syrta jest wolna. Największy bastion IS poza Bliskim Wschodem zdobyty*, <http://www.tvn24.pl> [dostęp: 02.02.2017].

³⁸ „Niewidzialne” bombowce uderzyły w Libii. Bomby spadły na obozy islamistów, <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/libia-bombowce-b-2-uzyte-do-ataku-na-islamistow,708538.html> [dostęp: 01.02.2017].

zostały właściwie wyparte z Iraku i Syrii. Należy jednak pamiętać, że pomimo utraty kontroli nad Syrą zwolennicy IS są nadal obecni w Libii, głównie na obszarach na południe od Syrty i Bani Walid³⁹.

6. SYTUACJA W LIBII W LATACH 2017 I 2018

W styczniu 2017 r. prezydenta Baracka Obamę zastąpił Donald Trump. Nowy przywódca USA zmienił priorytety amerykańskiej polityki wobec Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu. Zadeklarował, że będzie przedkładać współpracę państw regionu w walce z terroryzmem nad promowanie demokracji. Na szczycie państw muzułmańskich w Rijadzie (marzec 2017 r.) przedstawił „nowy początek” bardziej realistycznej polityki wobec regionu. Zapowiedzią takiej zmiany było wcześniejsze zaproszenie do Białego Domu prezydenta Egiptu Abd al-Fataha as-Sisiego i prezydenta Turcji Recepa Tayyipa Erdoğan, oskarżanych o dyktatorskie skłonności, w tym łamanie praw człowieka i obywatela. W obu przypadkach amerykański prezydent uzasadnił zaproszenie tych przywódców koniecznością budowania współpracy w celu walki z terroryzmem.

Na tej podstawie administracja Trumpa i prezydent Francji Emmanuel Macron, zaprzysiężony w maju 2017 r., podjęli ściślejszą współpracę z gen. Haftarem, dowódcą libijskich sił zbrojnych (LNA). Taki krok grozi jednak wzrostem poparcia dla grup salaficko-dżihadystycznych i nasilaniem wojny domowej. Od maja 2017 r. siły Haftara umacniają swoje pozycje, zarówno we wschodniej, jak i zachodniej części Libii. LNA ogłosiły zwycięstwo w Syrcie, Bengazi i Dernie. W lipcu 2017 r. odzyskały Bengazi, drugie co do wielkości miasto w Libii, zaś w czerwcu 2018 r. Dernę, kończąc trzyletnią kampanię i wypierając dżihadystów z kluczowych baz wojskowych w środkowej i południowo-zachodniej Libii⁴⁰.

Zwycięstwo militarne było przez wielu postrzegane jako wyraz rosnących ambicji wojskowych i politycznych gen. Haftara. Niektórzy z jego krytyków twierdzili, że celowo wciągnął swoje siły w wieloletnią walkę z różnymi grupami, które nazwał islamistycznymi, w celu utrwalenia swojej przyszłej pozycji politycznej, poprzez działania militarne. Ponadto zdolność Haftara

³⁹ *World Report 2018: Libya*, Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/libya> [dostęp: 02.09.2018].

⁴⁰ *Libya strongman declares Benghazi victory*, *BBC News*, 6 July, 2017, <http://www.bbc.com/news/world-africa-40515325> [dostęp: 11.10.2017].

do zrozumienia powiązań plemiennym umożliwiła mu przejęcie kontroli nad większością libijskiej infrastruktury naftowej. Krytycy Haftara zastanawiają się, czy pozwoli on innemu, niż on sam, przywódcy politycznemu kierować armią lub rządem, gdyby zaistniała taka możliwość w wyniku nowych wyborów powszechnych.

Przeciwnicy Haftara wskazują również na zbrodnie popełniane przez podległe mu siły. Przykładem jest egzekucja 20 więźniów, podejrzanych o członkostwo w Państwie Islamskim. Czyn ten skłonił ONZ do wezwania LNA do zbadania zbiorowych egzekucji więźniów, biorąc pod uwagę, że na wielu obszarach dochodziło do nadużyć, represji i ograniczania wolności obywatelskich popełnianych przez libijskie siły zbrojne⁴¹.

PODSUMOWANIE

Libia była państwem o dużym znaczeniu międzynarodowym i gospodarczym. Przed rewoltą, która doprowadziła do obalenia Mu'ammara al-Kaddafiego w 2011 r., wydobywano w tym państwie 1,6 mln baryłek ropy dziennie. Niestety, konflikt zbrojny, spory polityczne i ekspansja dżihadystycznych struktur doprowadziły do załamania gospodarczego oraz politycznego. Ogólne zamieszanie, jakie powstało po obaleniu Al-Kaddafiego, zostało wykorzystane przez bojowników Państwa Islamskiego, którzy opanowali kluczowe libijskie ośrodki, tj. Syrte. Obecnie po długotrwałym konflikcie wewnętrznym władzę w Libii sprawuje rząd jedności narodowej. Siły rządowe powoli odzyskują kontrolę nad terenami uprzednio zajętymi przez różnorodne struktury terrorystyczne. Jest to jednak proces trudny i wymagający czasu, a sytuacja w państwie jest daleka od stabilności.

Proces odbudowy struktur państwowych Libii może zająć lata. Istotną będzie gotowość poszczególnych grup rebeliantów do zaangażowania się w proces rozbrojenia tak, aby ostatecznie doprowadzić do reintegracji narodu libijskiego. Libia jest obecnie rozdarta, a poszczególne strony walczą o rozszerzenie swoich wpływów. Rezultatem są dwa zwalczające się rządy, które pogrążają Libię w chaosie. Dodatkowo konflikt wpływa na destabilizację całego regionu i oddziałuje również na Europę.

⁴¹ *ISIL fighters executed by Haftar's forces in Libya*, 23 July 2017, <http://www.aljazeera.com/news/2017/07/isil-fighters-executed-haftar-forces-libya-170723180122413.html> [dostęp: 11.10.2017].

Wysiłki zmierzające do ujednoczenia dwóch nieuznawanych rządów nie zostały dotychczas zrealizowane. Na spotkaniu w Kairze w lutym 2017 r. gen. Haftar z rządu w Tobruku odmówił przeprowadzenia bezpośrednich rozmów z premierem As-Sarradżem z GNA. Tym samym wysiłki Egiptu zmierzające do ujednoczenia obu rządów zawiodły, a wobec braku wspólnego oświadczenia rozmowy w Kairze nie przyniosły wymiernych zmian w stanowiskach libańskich przywódców⁴². Do kolejnego spotkania pomiędzy przedstawicielami GNA i rządu w Tobruku doszło pod koniec kwietnia 2017 r. w Rzymie. Spotkanie zaowocowało jedynie oświadczeniem o próbie powstrzymania się od walk. 2 maja gen. Haftar spotkał się z premierem Sarradżem w Abu Dhabi. Dwugodzinne spotkanie określono jako rokujące. Podczas konferencji prasowej w Algierze, 8 maja 2017 r., libijski minister spraw zagranicznych Rady Prezydenckiej i Rządu Porozumienia Narodowego (GNA) Mohamed Taha Siala stwierdził, że Rada może uznać gen. Haftara za najwyższego dowódcę armii libijskiej, jeśli on uzna GNA zamiast Izby Reprezentantów. To stwierdzenie spowodowało falę krytyki i ponownie odsunęło strony od osiągnięcia porozumienia⁴³. Dodatkowo 17 grudnia 2017 r. generał Haftar uznał Libijskie Porozumienie Polityczne podpisane w Skhirat w grudniu 2015 r. za nieważne⁴⁴. Porozumienie zakładało m.in. przeprowadzenie wyborów, które w związku z taką deklaracją stanęły pod znakiem zapytania. Wprawdzie w maju 2018 r. na międzynarodowej konferencji pod auspicjami ONZ w Paryżu rywalizujące ze sobą libijskie frakcje zgodziły się na przeprowadzenie 10 grudnia wyborów prezydenckich i parlamentarnych. Jednak czterech przedstawicieli Libii, odczytaną w języku arabskim deklarację zaakceptowali jedynie ustnie, odmawiając przewidywanego wcześniej złożenia podpisów. Społeczność międzynarodowa ma nadzieję, że deklaracja okaże się krokiem w kierunku ustabilizowania pogrążonego w chaosie kraju. Jednak raporty lokalne i międzynarodowe pokazują, że obie strony nadal podejmują walkę, w tym wykorzystują ciężką broń w gęsto zaludnionych obszarach mieszkalnych.

⁴² A. Soliman, H. Bahgat, *Haftar and Sarraj in Cairo: The details of Egypt's partially successful Libyan summit*, <https://www.madamasr.com/en/2017/02/25/feature/politics/haftar-and-sarraj-in-cairo-the-details-of-egypts-partially-successful-libyan-summit/> [dostęp: 10.03.2017].

⁴³ *GNA Foreign Minister names Haftar army chief, receives wave of criticism*, „Libyan Express”, <http://www.libyanexpress.com/gna-foreign-minister-names-haftar-army-chief-receives-wave-of-criticism/> [dostęp: 20.05.2017].

⁴⁴ D. Child, *Q&A: What's happening in Libya?*, <https://www.aljazeera.com/news/2017/12/qa-happening-libya-171220114305008.html> [dostęp: 02.09.2018].

Najbardziej zagrożony eskalacją konfliktu jest Trypolis, w którym rywalizujące frakcje walczą o kontrolę nad strategicznymi punktami. Z chaosu korzystają również siły dżihadystów, które utrzymują rozproszoną obecność w różnych częściach kraju⁴⁵.

BIBLIOGRAFIA

- Al-Kaddafi M., *Zielona Książka*, Organizacja Czerwonej Gwardii 2011, Pobrano z: <http://web.archive.org/web/20121102015616/trzeciswiat.files.wordpress.com/2011/12/muammar-al-kaddafi-zielona-ksiazka.pdf>
- Bankowicz M., *Muammar Kaddafi: arabski lider czarnej Afryki?*, „Forum Politolologiczne” Tom 7, 2008.
- Bruce St. John R., *Libya: From Colony to Revolution*, Oxford: Oneworld 2012.
- Child D., *Q&A: What's happening in Libya?*, <https://www.aljazeera.com/news/2017/12/qa-happening-libya-171220114305008.html>
- Durden T., *Libya Erupting Into New Civil War As Rival Factions Battle On Streets Of Tripoli*, <https://www.zerohedge.com/news/2018-08-27/libya-erupting-new-civil-war-rival-factions-war-streets-tripoli>
- Former SG Prime Minister forms High Council of Revolution*, <https://www.libyaobserver.ly/news/former-sg-prime-minister-forms-high-council-revolution>
- Gaddafi Case. The Prosecutor v. Saif Al-Islam Gaddafi formerly The Prosecutor v. Muammar Mohammed Abuminyar Gaddafi, Saif Al-Islam Gaddafi and Abdullah Al-Senussi*, ICC-01/11-01/11, <https://www.icc-cpi.int/libya/gaddafi>
- GNA Foreign Minister names Haftar army chief, receives wave of criticism*, „Libyan Express”, <http://www.libyanexpress.com/gna-foreign-minister-names-haftar-army-chief-receives-wave-of-criticism/>
- Goral M., *Państwo Islamskie w Libii coraz silniejsze. Co weźmie na cel?*, <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1329,title,Panstwo-Islamskie-w-Libii-coraz-silniejsze-Co-wezmie-na-cel,wid,18021673,wiadomosc.html?ticaid=1188de>
- In standoff, Libyans protest over parliament extension*, <http://www.reuters.com/article/us-libya-crisis-idUSBREA161MH20140207>
- ISIL fighters executed by Haftar's forces in Libya*, 23 July 2017, <http://www.aljazeera.com/news/2017/07/isil-fighters-executed-haftar-forces-libya-170723180122413.html>

⁴⁵ T. Durden, *Libya Erupting into New Civil War as Rival Factions Battle on Streets of Tripoli*, <https://www.zerohedge.com/news/2018-08-27/libya-erupting-new-civil-war-rival-factions-war-streets-tripoli> [dostęp: 03.09.2018].

- ISIS in Libya: a Major Regional and International Threat*, http://www.terrorism-info.org.il/Data/articles/Art_20943/E_209_15_1076923854.pdf
- Kapiszewski J., *Państwo Islamskie chce zrealizować syryjski scenariusz w Libii*, <http://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/514419,syria-libia-interwencja-w-libii-panstwo-islamskie-zachod-usa-wojska-specjalne.html>
- Kłoszewski J., *Dżihadyści chcą powiększyć kalifat. Upadłe państwo na celowniku?*, <http://www.tvn24.pl/magazyn-tvn24/dzihadysci-chca-powiekszyckalifat-upadle-panstwo-na-celowniku,19,398>
- Libya strongman declares Benghazi victory*, BBC News, 6 July, 2017, <http://www.bbc.com/news/world-africa-40515325>
- Libya PM Quits, Says He Was Targeted in Armed Attack*, <http://time.com/60814/libya-prime-minister-quits/>
- Libyan unity government moves to take power, asserting sole authority to rule*, <https://www.theguardian.com/world/2016/mar/13/libyan-unity-government-moves-to-take-power-as-sole-ruling-authority>
- MacFarquharoct N., *An Erratic Leader; Brutal and Defiant to the End*, “The New York Times”, October 21, 2011, s. A16.
- Mahmoud K., *Sarraj Hints Using Force to End Ghawil’s Tripoli-Based Government*, <https://english.aawsat.com/khalid-mahmoud/news-middle-east/sarraj-hints-using-force-end-ghawils-tripoli-based-government>
- National Congress party results*, <http://www.libyaherald.com/2012/07/18/party-results/#axzz4cZRTVJtV>
- Niedziński B., *Teraz Daesh przejmuję Libię. Kolejny kraj pod panowanie Państwa Islamskiego?*, <http://wiadomosci.dziennik.pl/swiat/artykuly/512839,-daesh-isis-libia-panstwo-islamskie-wybrzeze-morza-srodziemnego.html> [dostęp: 02.02.2017 r.].
- „Niewidzialne” bombowce uderzyły w Libii. Bomby spadły na obozy islamistów (<http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/libia-bombowce-b-2-uzyte-do-ataku-na-islamistow,708538.html>) [dostęp: 01.02.2017].
- Pearson J., *Russia asserts growing ambitions in Middle East with Libya talks*, <https://www.thenational.ae/world/russia-asserts-growing-ambitions-in-middle-east-with-libya-talks-1.47200> [dostęp: 03.03.2017].
- President Trump’s Speech to the Arab Islamic American Summit, May 21, 2017*, <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/05/21/president-trumps-speech-arab-islamic-american-summit> [dostęp: 10.10.2017].
- Security Council Resolution 1970 (2011), adopted by the Security Council at its 6491st meeting, on 26 February 2011*, S/RES/1970 (2011), pobrano z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1970\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1970(2011)).

- Security Council Resolution 1973 (2011)*, adopted by the Security Council at its 6498th meeting, on 17 March 2011, S/RES/1973 (2011), pobrano z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1973\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1973(2011))
- Soliman A., Bahgat H., *Haftar and Sarraj in Cairo: The details of Egypt's partially successful Libyan summit*, <https://www.madamasr.com/en/2017/02/25/feature/politics/haftar-and-sarraj-in-cairo-the-details-of-egypts-partially-successful-libyan-summit/>
- Stempień M., *Dżihadyzm a tworzenie quasi-państw. Funkcjonowanie „państw dżihadystycznych” w przestrzeni międzynarodowej – studium porównawcze, „De Securitate et Defensione. O Bezpieczeństwie i Obronności”, nr 1(3), 2017.*
- Stempień M., *Global encounter. Rivarly between Islamic State and Al-Qaeda over the supremacy of the global jihadist movement*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2015 nr 3(50).
- Strachota K., *Bliski wschód w cieniu Państwa Islamskiego*, numer 52, Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, Warszawa 2015.
- Syrta jest wolna. Największy bastion IS poza Bliskim Wschodem zdobyty*, <http://www.tvn24.pl>
- Turczyński P., *Libijska wojna domowa i międzynarodowa interwencja 2011 roku – postawy społeczeństw Libii i Zachodu*, „Zeszyty Naukowe WSOWL” nr 1 (163), 2012.
- World Report 2018: Libya*, Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/libya>

WOJNA DOMOWA W LIBII W LATACH 2014–2018

Streszczenie

Libia jest państwem pogrążonym w chaosie. W wielu regionach na północy toczą się walki. W północno-zachodniej części państwa silną pozycję ma koalicja islamistów. Sytuacja polityczna w Libii jest niezwykle skomplikowana. 18 grudnia 2015 r. członkowie Izby Reprezentantów i Powszechnego Kongresu Narodowego podpisali Libijskie Porozumienie Polityczne (*Libyan Political Agreement*). W wyniku tej umowy doszło do utworzenia Rady Prezydenckiej i Rządu Porozumienia Narodowego (*Government of National Accord – GNA*). Izba Reprezentantów nadal istnieje jako organ ustawodawczy i doradczy, znany jako Wysoka Rada Stanu (*High Council of State*). W rzeczywistości libijski rząd nadal pozostaje podzielony pomiędzy Izbę Reprezentantów

a Powszechny Kongres Narodowy, a więc dwa niezależne rządy. Jeden z nich – Izba Reprezentantów, ma swoją siedzibę w Trypolisie, stolicy kontrolowanej przez islamistów, zaś drugi – Powszechny Kongres Narodowy, w Tobruku.

Słowa kluczowe: wojna domowa w Libii, konflikt zbrojny, dżihadyzm, Al-Kaddafi, Libia

CIVIL WAR IN LIBYA IN YEARS 2014–2018

Abstract

Libya is a country plunged in chaos. Fighting is ongoing in many regions in the North. In the north-western part of the country a strong position is held by coalition of Islamists. The political situation in Libya is extremely complicated. On the 18th December 2015 the members of the House of Representatives and the General National Congress signed a Libyan Political Agreement. As a result a Presidential Council and the Government of National Accord (GNA) were created. The House of Representatives still exists as a legislative body and the Advisory Board, known as the High Council of State. In fact, the Libyan Government is still divided between the House of Representatives and a General National Congress (GNC), as two separate governments. One of them – the House of Representatives, has its headquarters in Tripoli, the capital that is controlled by the Islamists, while the second is a General National Congress, in Tobruk.

Key words: civil war in Libya, military conflict, jihadism, Gaddafi, Libya

ГРАЖДАНСКАЯ ВОЙНА В ЛИВИИ В 2014–2018 ГОДАХ

Резюме

Ливия – это государство, погруженное в хаос. Во многих регионах севера страны идут бои. В северо-западной части страны сильную позицию занимает исламская коалиция. Политическая ситуация в Ливии чрезвычайно сложна. 18 декабря 2015 года члены Палаты представителей и Всеобщего национального конгресса подписали Ливийское политическое соглашение (Libyan Political Agreement). В результате этого соглашения были сфор-

мированы Президентский совет и правительство Национального альянса (Government of National Accord – GNA). Палата представителей по-прежнему существует в качестве законодательного и консультативного органа, известного как Высший государственный совет (High Council of State). Фактически ливийское правительство по-прежнему разделено между Палатой представителей и Всеобщим национальным конгрессом, в результате чего мы имеем дело с двумя независимыми правительствами. Одно из них – это Палата представителей, которая имеет свою резиденцию в Триполи – столице, контролируемой исламистами, другое же – это Всеобщий национальный конгресс в Тобруке.

Ключевые слова: гражданская война в Ливии, вооружённый конфликт, джихадизм, Аль-Каддафи, Ливия

Cytuj jako:

Stempień M., *Wojna domowa w Libii w latach 2014-2018*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2019 nr 1(64), 294–315. DOI: 10.26399/meip.1(64).2019.11/m.stempien

Cite as:

Stempień, M. (2019) ‘Wojna domowa w Libii w latach 2014-2018’, [‘Civil war in Libya in years 2014-2018’]. *Myśl Ekonomiczna i Polityczna* 1(64), 294–315. DOI:10.26399/meip.1(64).2019.11/m.stempien